

نشست علمی زنان؛ فرصت های آموزش و اشتغال

زمستان ۱۴۰۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جنس و جنسیت

- جنس (Sex): تفاوت های فیزیولوژیکی که بدن زن و مرد را تعریف و مشخص می کند و امری زیستی و طبیعی است.
- جنسیت (Gender): تفاوت های روانشناختی، اجتماعی و فرهنگی مربوط به زنان و مردان. افکار و مفاهیمی درباره مردانگی و زنانگی که به صورت اجتماعی برساخت می شوند و ضرورتاً محصول مستقیم جنس زیست شناختی فرد نیست.
- اجتماعی شدن جنسیتی (Gender Socialization): یادگیری نقش های جنسیتی به کمک نهادهای اجتماعی مانند خانواده، نهادهای آموزشی و رسانه ها. جنسیت به صورت اجتماعی خلق می شود و نقش ها و هویت های اجتماعی مختلفی را به زنان و مردان نسبت می دهد.
- تقریباً در همه جوامع جنسیت عامل مهمی در ساخت دادن به انواع فرصت ها و بخت های زندگی است و اثر نیرومندی بر نقش هایی دارد که افراد ایفا می کنند.
- سلسله مراتب جنسیتی

صفات مردان	صفات زنان
باکفایت	گرم
باثبات	هیجانی
خشک / خشن	مهربان / مؤدب
به خود مطمئن	حساس
رهبر	پیرو
قوی	ضعیف
چیره دست	دوستانه
ناهمنوا	مُدپرست
پرخاشگر	ملایم

(منبع: براساس داده‌های دو و کایت^۱، ۱۹۹۳؛ ایگلی و ملادینیک^۲، ۱۹۹۴؛ فیسک و همکاران، ۲۰۰۲).

تاریخچه آموزش دختران

- غیراجباری بودن مدرسه برای کودکان طبقه کارگر تا سال ۱۸۸۰
- تاکید بر تفاوت برنامه آموزشی برای پسران و دختران
- تصویب قانون آموزش در سال ۱۹۴۴: برابری فرصت های آموزشی مبتنی بر توانایی
- دهه های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ ایجاد مدارس جامع
- آموزش و پرورش و صنعتی شدن
- جنسیت و پیشرفت تحصیلی

۱-۲- میزان باسوادی جمعیت ۶ ساله و بیش تر بر حسب جنس و وضع سکونت: ۹۵-۱۳۶۵

سال	کل کشور			مناطق شهری			مناطق روستایی		
	مرد و زن	مرد	زن	مرد و زن	مرد	زن	مرد و زن	مرد	زن
..... ۱۳۶۵	۶۱/۸	۷۱	۵۲/۱	۷۳/۱	۸۰/۴	۶۵/۴	۴۸	۵۹/۶	۳۶
..... ۱۳۷۵	۷۹/۵	۸۴/۷	۷۴/۲	۸۵/۷	۸۹/۶	۸۱/۷	۶۹/۳	۷۶/۵	۶۲/۱
..... ۱۳۸۵	۸۴/۶	۸۸/۷	۸۰/۳	۸۸/۹	۹۲/۲	۸۵/۶	۷۵/۱	۸۱/۱	۶۸/۹
..... ۱۳۹۰	۸۴/۸	۸۸/۴	۸۱/۱	۸۸/۶	۹۱/۵	۸۵/۶	۷۵/۱	۸۰/۶	۶۹/۴
..... ۱۳۹۵	۸۷/۶	۹۱	۸۴/۲	۹۰/۸	۹۳/۵	۸۸	۷۸/۵	۸۳/۹	۷۲/۸

۲-۳- میزان باسوادی برحسب جنس و گروه‌های سنی در کل کشور: ۹۵-۱۳۶۵

۱۳۹۵		۱۳۹۰		۱۳۸۵		۱۳۷۵		۱۳۶۵		گروه سنی
زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	
۹۵/۲	۹۵/۲	۹۱/۸	۹۲/۰	۹۱/۹	۹۲/۳	۹۰/۸	۹۳/۸	۷۷/۱	۸۷/۹	..... ۶-۹
۹۸/۶	۹۸/۷	۹۷/۶	۹۷/۹	۹۷/۴	۹۷/۹	۹۵	۹۷/۴	۷۸/۸	۹۱	..... ۱۰-۱۴
۹۷/۸	۹۷/۹	۹۶/۸	۹۷/۱	۹۶/۶	۹۷/۳	۹۲/۶	۹۶/۲	۷۰/۲	۸۶/۲	..... ۱۵-۱۹
۹۶/۸	۹۷/۲	۹۵/۵	۹۶/۲	۹۵/۷	۹۷	۸۷/۴	۹۴/۳	۵۹/۶	۸۲	..... ۲۰-۲۴
۹۵/۹	۹۶/۸	۹۴/۵	۹۵/۳	۹۲/۷	۹۶/۱	۸۰/۹	۹۱/۸	۴۸/۲	۷۴/۲	..... ۲۵-۲۹
۹۵/۳	۹۶/۷	۹۱/۶	۹۴/۴	۸۷/۲	۹۴/۳	۷۳/۴	۸۸/۴	۳۹/۱	۶۷/۸	..... ۳۰-۳۴
۹۲/۱	۹۵/۶	۸۶/۲	۹۱/۴	۸۰/۲	۹۱/۹	۶۳/۴	۸۲/۶	۳۰/۸	۶۰/۸	..... ۳۵-۳۹
۸۳/۲	۹۲/۳	۷۵/۵	۸۸/۳	۶۶/۸	۸۵/۵	۴۸/۲	۷۴/۸	۲۰/۷	۴۸	..... ۴۰-۴۹
۵۹/۹	۸۰/۹	۴۹/۱	۷۴/۴	۴۱/۳	۷۰/۵	۲۳/۳	۵۰/۱	۱۱	۳۰/۶	..... ۵۰-۶۴
۲۷/۱	۵۱/۷	۱۸/۶	۴۱/۲	۱۶/۱	۳۸/۳	۱۰.۵	۲۹.۷	۷/۲	۲۲/۶	..... ۶۵+

۱۲-۲- توزیع افراد باسواد به تفکیک جنس و دوره و مدرک تحصیلی: ۹۵-۱۳۸۵

۱۳۹۵			۱۳۹۰			۱۳۸۵			دوره تحصیلی
زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	
۵۰٫۶	۴۹٫۴	۱۰۰	۵۱٫۲	۴۸٫۸	۱۰۰	۵۰٫۸	۴۹٫۲	۱۰۰	ابتدایی، سواد آموزی .....
۴۳٫۴	۵۶٫۶	۱۰۰	۴۲٫۹	۵۷٫۱	۱۰۰	۴۱٫۶	۵۸٫۴	۱۰۰	راهنمایی، متوسطه ۱ .....
۴۶٫۹	۵۳٫۱	۱۰۰	۴۷٫۴	۵۲٫۶	۱۰۰	۴۷٫۱	۵۲٫۹	۱۰۰	متوسطه ۲، دیپلم و پیش دانشگاهی .....
۴۷٫۵	۵۲٫۵	۱۰۰	۴۷٫۹	۵۲٫۱	۱۰۰	۴۵٫۲	۵۴٫۸	۱۰۰	..... عالی
									سایر دوره‌های تحصیلی نامشخص و
۴۵٫۳	۵۴٫۷	۱۰۰	۴۲	۵۸	۱۰۰	۴۵٫۸	۵۴٫۲	۱۰۰	..... اظهار نشده

۲-۳- توزیع نسبی جمعیت دارای تحصیلات عالی به تفکیک جنس و مدرک تحصیلی: ۹۵-۱۳۸۵

شرح	جمع	فوق دیپلم	لیسانس	فوق لیسانس و دکترای حرفه‌ای	دکترای تخصصی
۱۳۸۵					
مرد و زن	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰
مرد	۵۴/۸	۵۸/۱	۵۰/۷	۶۸/۵	۷۸/۵
زن	۴۵/۲	۴۱/۹	۴۹/۳	۳۱/۵	۲۱/۵
۱۳۹۰					
مرد و زن	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰
مرد	۵۲/۱	۵۷/۵	۴۸/۳	۵۹/۵	۶۸/۷
زن	۴۷/۹	۴۲/۵	۵۱/۷	۴۰/۵	۳۱/۳
۱۳۹۵					
مرد و زن	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰
مرد	۵۲/۵	۵۸/۸	۴۸/۵	۵۵/۷	۶۷/۵
زن	۴۷/۵	۴۱/۲	۵۱/۵	۴۴/۳	۳۲/۵

1 ثبت نام شدگان جدید دوره های مختلف تحصیلی مؤسسات آموزش عالی^(۱) برحسب گروه عمده رشته تحصیلی و جنس

دکترای تخصصی		دکترای حرفه‌ای			کارشناسی ارشد (فوق لیسانس)			کارشناسی (لیسانس)			کاردانی (فوق دیپلم)			جمع			سال تحصیلی و گروه عمده رشته تحصیلی	
زن	مرد	مرد و زن	زن	مرد	مرد و زن	زن	مرد	مرد و زن	زن	مرد	مرد و زن	زن	مرد	مرد و زن	زن	مرد		مرد و زن
634	1487	2121	2518	2823	5341	3095	10581	13676	101348	122489	223837	25634	36035	61669	133229	173415	306644	۱۳۷۵-۷۶ ^(۱)
730	1994	2724	2451	2241	4692	5196	11183	16379	129839	93164	223003	54715	76169	130884	192931	184751	377682	۱۳۸۰-۸۱ ^(۱)
1582	3229	4811	2468	1780	4248	12442	16967	29409	232914	134201	367115	36228	45594	81822	285634	201771	487405	۱۳۸۵-۸۶ ^{(۱)۲}
4669	6315	10984	4653	4083	8736	77688	85254	162942	373378	327943	701321	118705	192238	310943	579093	615833	1194926	۱۳۹۰-۹۱
7172	10119	17291	6183	4792	10975	78840	87498	166338	316683	305680	622363	113370	246504	359874	522248	654593	1176841	۱۳۹۱-۹۲
9092	11738	20830	7311	5121	12432	88944	98532	187476	310656	309901	620557	99108	215217	314325	515111	640509	1155620	۱۳۹۲-۹۳
12626	16074	28700	6012	4816	10828	114520	135716	250236	281053	296675	577728	100506	216287	316793	514717	669568	1184285	۱۳۹۳-۹۴
12305	16249	28554	6726	5994	12720	115992	143061	259053	266368	294932	561300	97828	215442	313270	499219	675678	1174897	۱۳۹۴-۹۵
2885	2408	5293	6050	5232	11282	3666	1552	5218	18380	8036	26416	1951	3207	5158	32932	20435	53367	پزشکی
4517	6935	11452	0	0	0	66662	71771	138433	143545	123371	266916	50614	81517	132131	265338	283594	548932	علوم انسانی
2229	1334	3563	0	0	0	13402	6645	20047	25898	10940	36838	59	12	71	41588	18931	60519	علوم پایه
1092	3694	4786	0	0	0	16556	50962	67518	41179	128801	169980	17156	104698	121854	75983	288155	364138	فنی و مهندسی
1236	1553	2789	676	762	1438	7229	6295	13524	13316	9293	22609	1018	4543	5561	23475	22446	45921	کشاورزی و دامپزشکی
346	325	671	0	0	0	8477	5836	14313	24050	14491	38541	27030	21465	48495	59903	42117	102020	هنر

هنر	کشاورزی و دامپزشکی	فنی مهندسی	علوم پایه	علوم انسانی	پزشکی	جمع	گروه سال تحصیلی
۶۲۳۴۵	۱۱۶۴۳۶	۱۰۱۳۳۵۵	۹۳۶۸۱	۷۳۶۶۴۷	۵۶۳۵۴	۲۰۷۸۷۱۸	۱۳۹۰-۱۳۸۹
۷۱۲۸۷	۱۲۳۷۳۲	۱۱۰۹۰۸۷	۹۷۷۳۳	۷۹۴۲۹۷	۶۰۴۶۶	۲۲۵۶۶۰۲	۱۳۹۱-۱۳۹۰
۸۷۴۸۸	۱۱۴۶۹۳	۱۱۳۱۶۳۱	۹۰۹۸۳	۸۰۴۱۱۹	۷۰۹۵۴	۲۲۹۹۸۵۸	۱۳۹۲-۱۳۹۱
۱۱۵۵۹۶	۱۱۱۸۴۵	۱۱۹۲۶۱۴	۸۹۰۲۰	۹۶۰۰۶۳	۸۰۱۳۵	۲۵۴۹۲۷۳	۱۳۹۳-۱۳۹۲
۱۶۲۶۳۲	۱۰۴۵۵۵	۱۱۴۸۰۴۴	۸۱۹۳۹	۱۰۲۳۵۱۶	۸۱۶۶۰	۲۶۰۲۳۴۶	۱۳۹۴-۱۳۹۳
۱۴۵۱۵۵	۸۷۲۷۴	۱۰۰۳۷۷۴	۷۹۱۵۰	۹۴۴۸۴۸	۸۵۶۳۳	۲۳۴۵۸۲۴	۱۳۹۵-۱۳۹۴
۱۴۱۱۰۳	۷۶۲۰۱	۹۰۵۲۶۵	۷۴۰۱۹	۹۱۳۷۸۸	۹۱۸۵۵	۲۲۰۲۲۳۱	۱۳۹۶-۱۳۹۵
۱۲۰۶۹۲	۶۷۰۲۲	۷۹۰۲۴۸	۶۵۶۲۳	۷۹۶۵۲۵	۹۰۸۴۴	۱۹۳۰۹۵۴	۱۳۹۷-۱۳۹۶

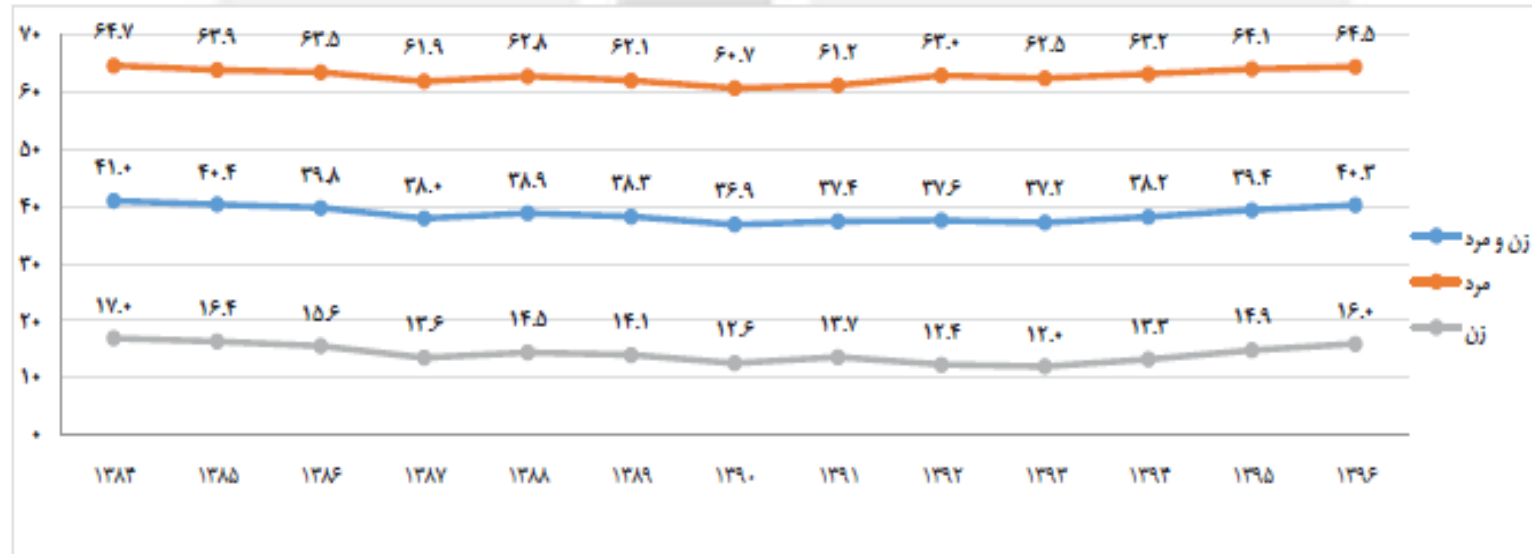
زنان

هنر	کشاورزی و دامپزشکی	فنی مهندسی	علوم پایه	علوم انسانی	پزشکی	جمع	گروه سال تحصیلی
۱۲۲۰۹۴	۱۲۲۵۴۹	۳۴۶۳۲۱	۲۱۰۰۵۴	۱۱۱۳۵۴۶	۱۲۲۸۱۱	۲۰۳۷۸۷۵	۱۳۹۰-۱۳۸۹
۱۳۳۰۴۷	۱۲۸۳۴۷	۳۸۴۷۴۷	۲۱۹۲۰۷	۱۱۹۳۵۴۵	۱۳۳۷۹۲	۲۲۰۲۶۸۵	۱۳۹۱-۱۳۹۰
۱۴۸۱۴۲	۱۳۷۳۱۱	۳۷۳۴۱۵	۲۰۴۲۴۵	۱۱۲۴۵۳۳	۱۴۸۳۷۶	۲۱۳۶۰۲۲	۱۳۹۲-۱۳۹۱
۱۸۴۶۰۹	۱۲۵۱۲۸	۳۸۴۷۱۷	۲۰۱۶۴۸	۱۱۸۸۹۹۵	۱۶۸۶۶۷	۲۲۵۳۷۶۴	۱۳۹۳-۱۳۹۲
۲۲۲۹۰۸	۱۱۳۴۵۲	۳۵۵۲۶۰	۱۸۰۰۸۱	۱۱۶۴۲۳۹	۱۶۴۴۴۵	۲۲۰۰۳۷۵	۱۳۹۴-۱۳۹۳
۱۹۵۸۸۴	۱۰۱۳۵۸	۳۰۸۸۲۱	۱۷۵۹۰۶	۱۰۵۸۷۴۵	۱۶۱۸۴۵	۲۰۰۲۵۵۹	۱۳۹۵-۱۳۹۴
۱۹۰۸۵۶	۸۴۱۱۹	۳۷۱۴۶۵	۱۶۷۰۱۴	۹۹۸۲۷۵	۱۵۹۸۶۷	۱۸۷۱۵۹۶	۱۳۹۶-۱۳۹۵
۱۷۵۴۱۸	۷۱۹۱۲	۳۳۷۶۶۴	۱۵۱۰۵۶	۸۹۸۰۰۰	۱۵۱۱۱۰	۱۶۸۵۱۶۰	۱۳۹۷-۱۳۹۶

تاریخچه اشتغال زنان

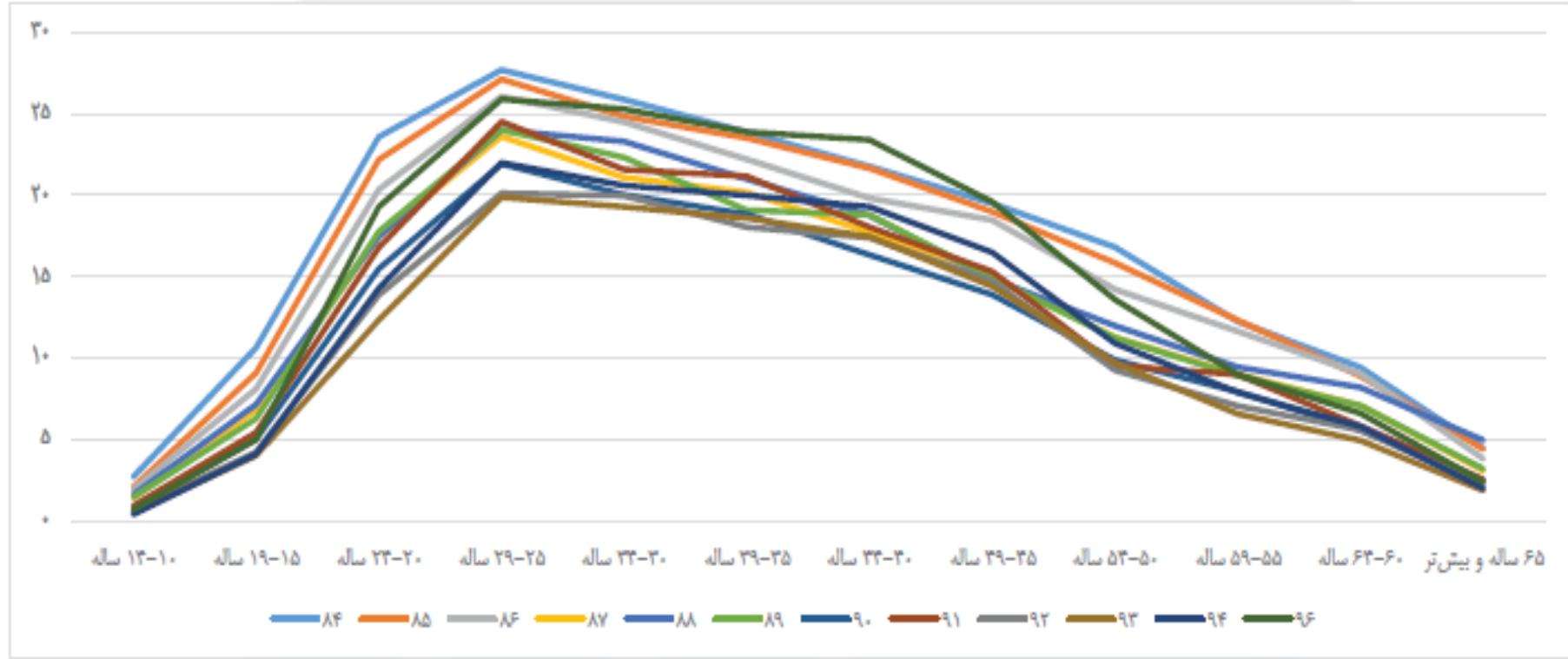
- تفاوت کار و شغل
- تقسیم کار جنسیتی
- جدایی کار مولد از غیر مولد (خانگی) پس از انقلاب صنعتی
- تفکیک قلمرو عمومی و خانگی در فاصله سال های ۱۷۸۰ تا ۱۸۳۰
- کار خانگی
- زنان و اشتغال درآمد زا
- دستمزد زنان
- تفکیک مشاغل

نمودار ۱-۲- نرخ مشارکت اقتصادی به تفکیک جنس در سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۶

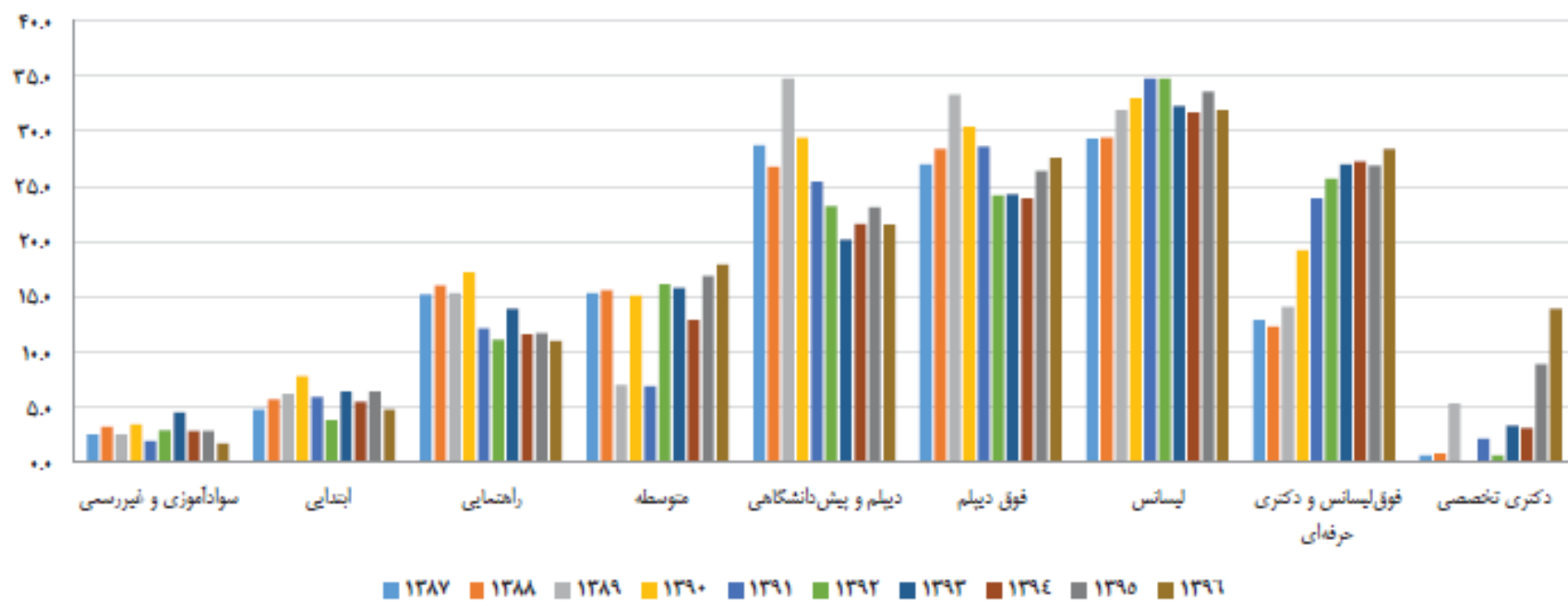
- در سال‌های مورد بررسی نرخ مشارکت اقتصادی تا سال ۱۳۹۳ روند کاهشی داشته و به زیر ۴۰ درصد کاهش یافته و در سال ۱۳۹۰ پایین‌ترین مقدار خود را تجربه کرده است ولی افزایش ۱ درصدی نرخ مشارکت اقتصادی در سال ۱۳۹۴ نسبت به سال ۱۳۹۳ را می‌توان پایان روند کاهشی این نرخ دانست.
- طی ۱۰ سال گذشته نرخ مشارکت اقتصادی زنان همواره کمتر از ۱۷ درصد بوده و در سال ۱۳۹۳ به کم‌ترین مقدار خود رسیده است ولی همان‌گونه که در نمودار مشاهده می‌شود از سال ۱۳۹۴ نرخ مشارکت زنان افزایشی شده و در سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ به ترتیب افزایشی برابر با ۱/۶ و ۱/۱ درصد داشته است.

نمودار ۸-۲- نرخ مشارکت اقتصادی زنان به تفکیک گروه‌های سنی در سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۶

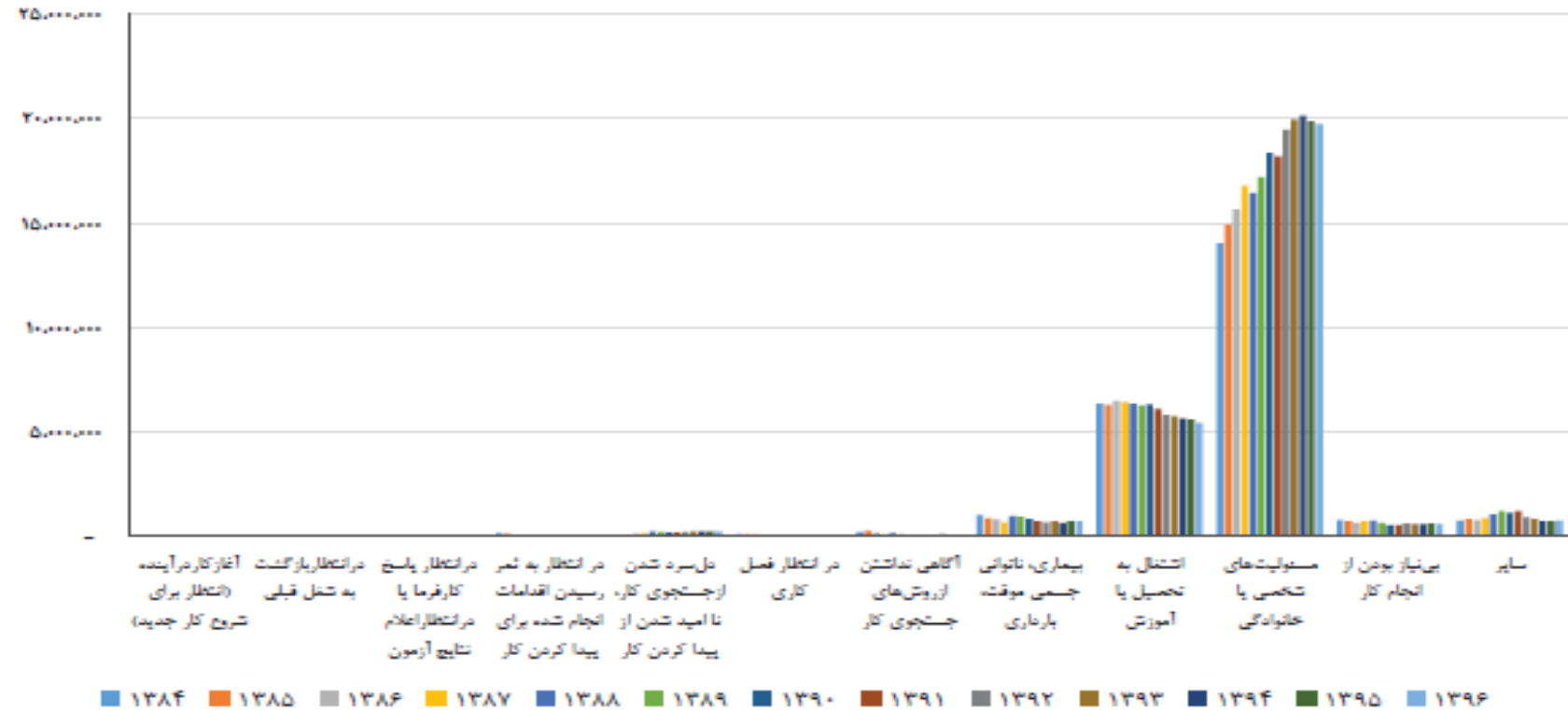
- طی سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۶ شیب خروج زنان از بازار کار ملایم‌تر شده است.

نمودار ۱۰-۴- نرخ بیکاری زنان با سواد بر حسب وضع تحصیلی در سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۶

در مورد زنان روند افزایشی نرخ بیکاری دارندگان مدرک فوق لیسانس و دکتری حرفه‌ای قابل توجه است.

نمودار ۹-۵- دلایل عدم جستجوی کار زنان در سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۶

در بین زنان اصلی‌ترین دلیل عدم جستجوی کار همچنان مسئولیت‌های شخصی یا خانوادگی (خانه‌داری) است، با فاصله زیادی از این علت اشتغال به تحصیل یا آموزش در رتبه بعدی قرار دارد.

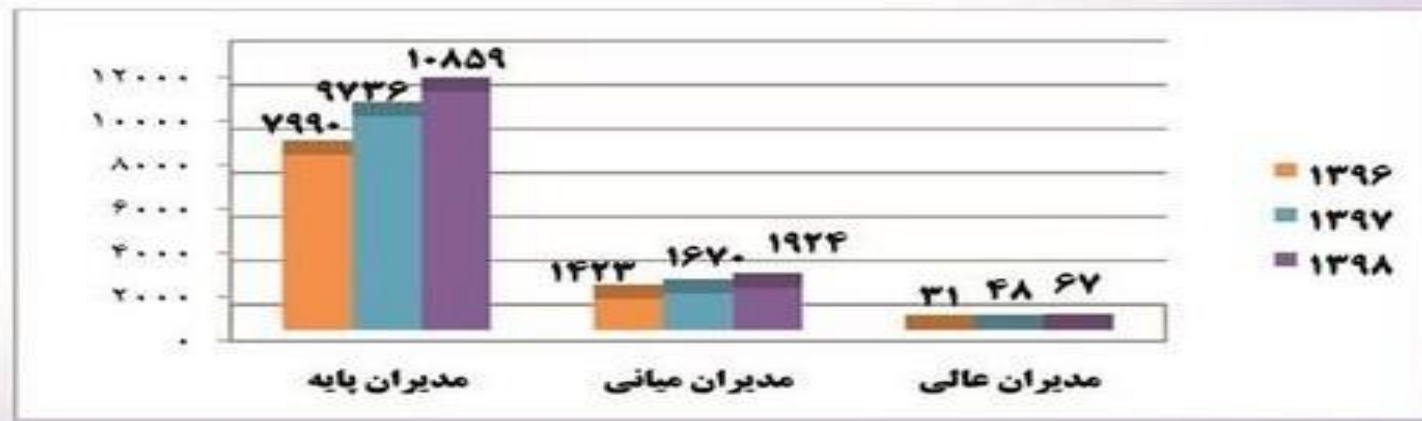

تعداد محققان کارگاه‌های دارای فعالیت تحقیق و توسعه برحسب گروه تحصیلی، جنس و استان: ۱۳۹۴

مرد						
هنر	علوم انسانی	علوم پزشکی	علوم فنی و مهندسی	علوم کشاورزی و دامپزشکی	علوم پایه	جمع مرد
۱۵۳۹	۱۹۳۳۰	۱۶۹۷۲	۲۲۹۵۴	۱۰۶۱۵	۱۳۳۶۹	۸۴۷۸۰

زن						
هنر	علوم انسانی	علوم پزشکی	علوم فنی و مهندسی	علوم کشاورزی و دامپزشکی	علوم پایه	جمع زن
۹۱۳	۸۲۱۷	۱۵۱۵۴	۵۰۰۷	۳۹۷۸	۸۴۸۴	۴۱۷۵۳

روند رشد تعداد زنان مدیر

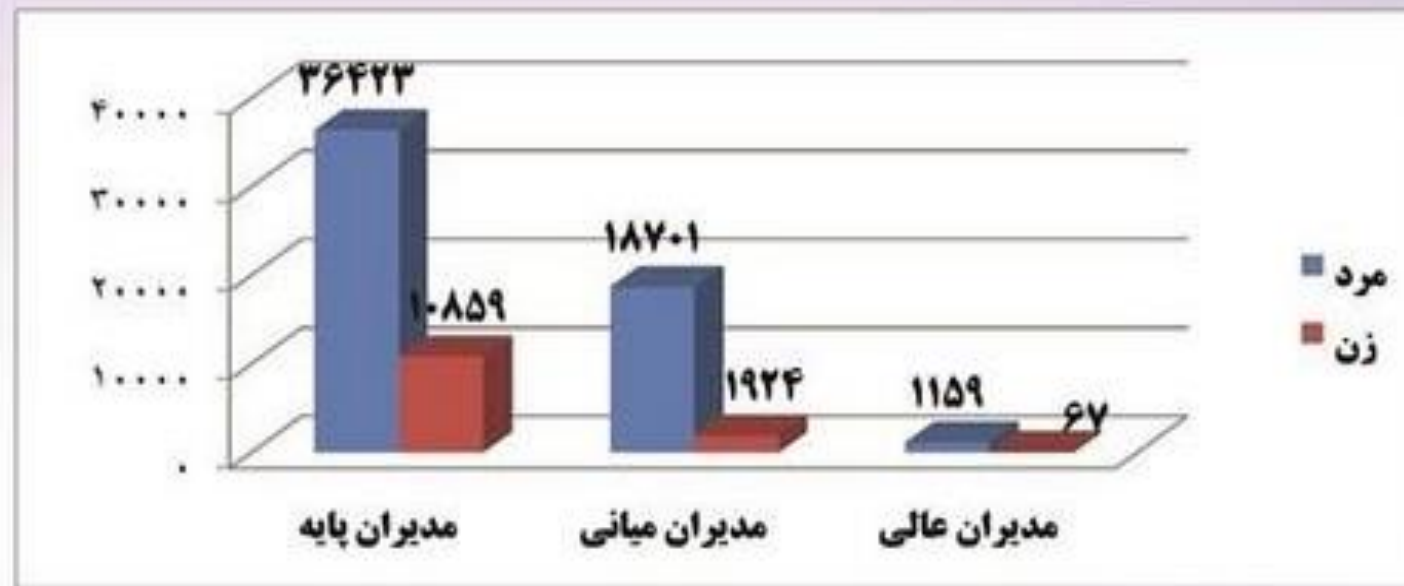

در واقع میزان زنان مدیر عالی در سال ۱۳۹۶، ۲.۵ درصد بوده است که این رقم در سال ۱۳۹۷ به ۳.۹ و در سال ۹۸ به ۵.۵ درصد رسیده است، این درحالیست که میزان مدیران میانی در سال ۹۶ از ۶.۹ درصد به ۸.۱ درصد در سال ۹۷ و ۹.۳ درصد در سال ۹۸ رسیده است. میزان مدیران پایه نیز در سال ۹۶ از ۱۶.۹ درصد به ۲۰.۶ درصد در سال ۹۷ و ۲۳ درصد در سال ۹۸ افزایش یافته است.

مقایسه درصد زنان مدیر در سال های ۹۶ و ۹۷ و ۹۸

۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	
۵/۵	۳/۹	۲/۵	مدیران عالی
۹/۳	۸/۱	۶/۹	مدیران میانی
۲۳	۲۰/۶	۱۶/۹	مدیران پایه

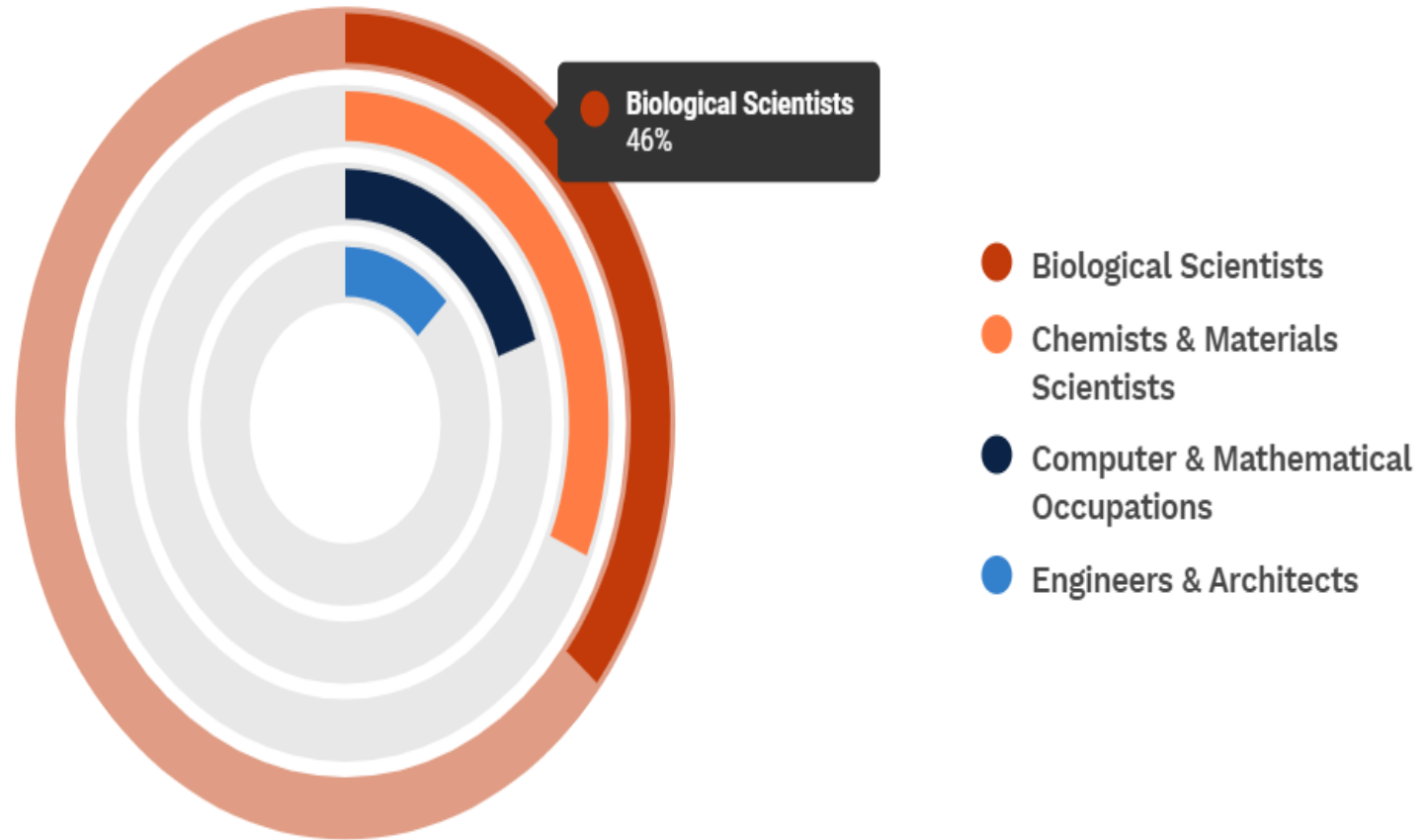
مقایسه تعداد مدیران زن و مرد در سال ۱۳۹۸

درصد مدیران استانداری ها و مدیران کل دستگاهی زن در استان ها سال ۱۳۹۸

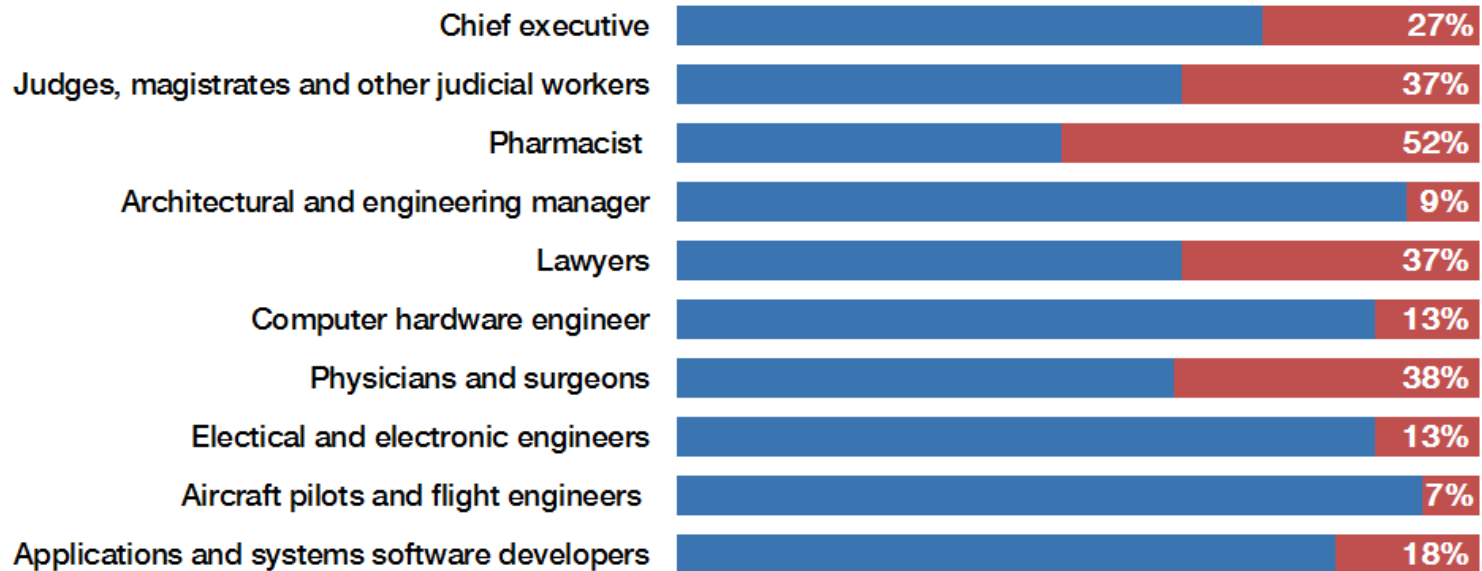
Women in STEM Occupations

SOURCE: U.S. Bureau of Labor Statistics, "Employed persons by detailed occupation, sex, race, and Hispanic or Latino ethnicity," Labor Force Statistics from the Current Population Survey, Table 11, 2020.

Gender breakdown of top 10 highest-paid jobs

Percentage of male (blue) and female (red) workers in America's highest-paid jobs.

Data: US Bureau of Labor Statistics 2015

Employment rates (women and men aged 15 - 64) in EU Member States - 2006

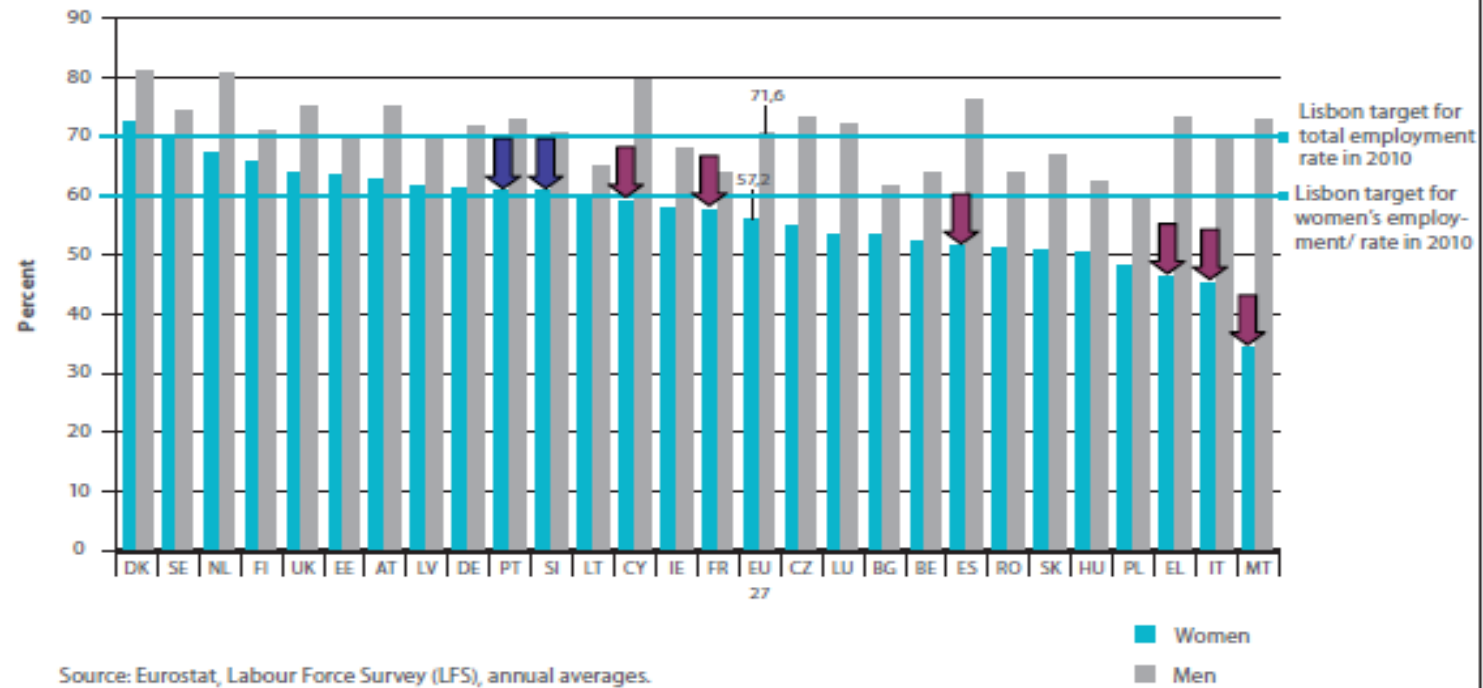
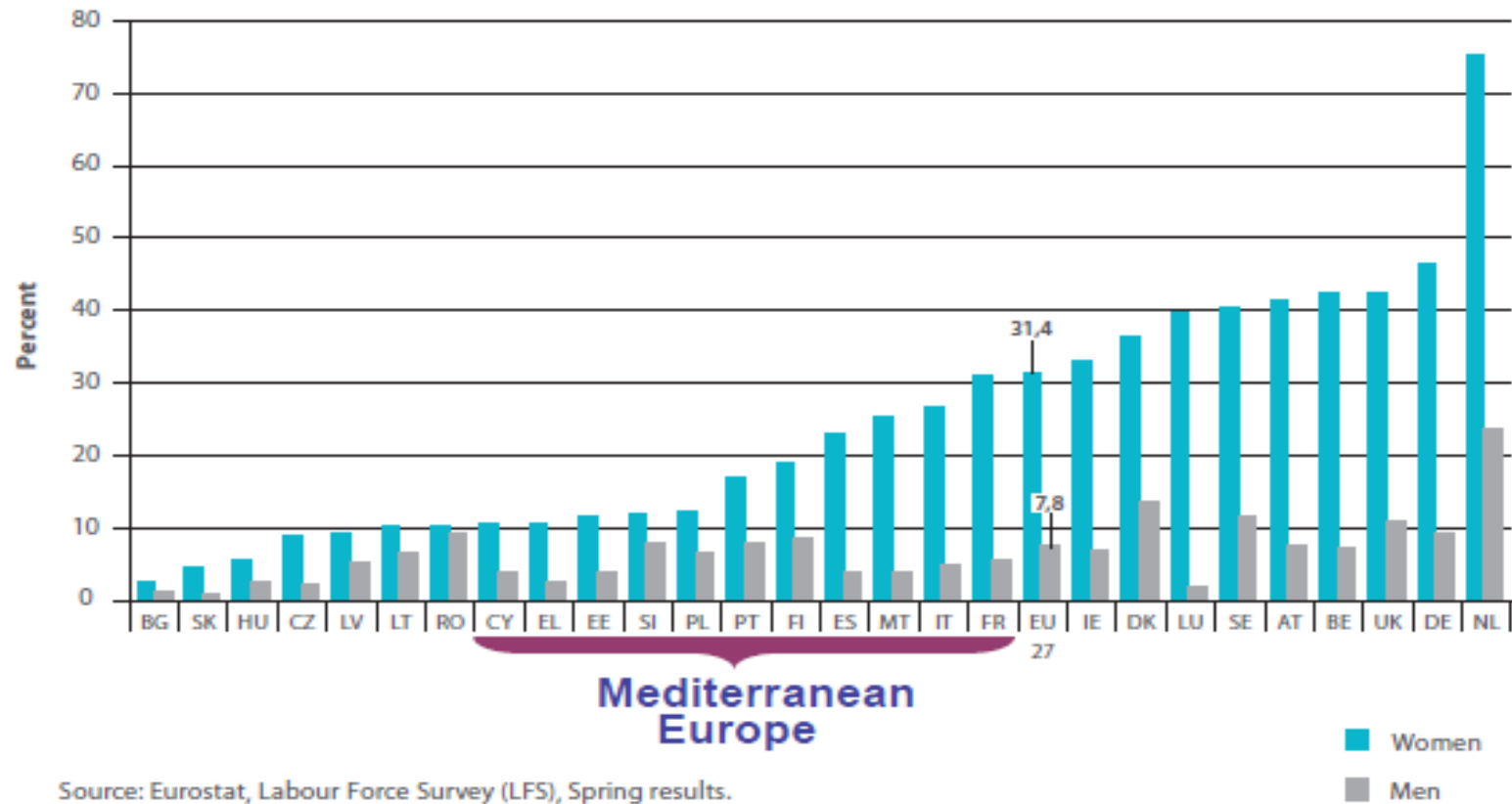

Figure 1. Employment rates (women and men aged 15-64) in EU Member States - 2006

Share of part-time workers in total employment, in EU Member States - 2007

Source: Eurostat, Labour Force Survey (LFS), Spring results.
 DE: Provisional result. EE: for men, unreliable or uncertain data.

Figure 3. Share of part-time workers in total employment (EU Member States) - 2007

سیاست های حامی کار

سیاست برنده برنده

زمان شناور

شراکت شغلی

کار در خانه

مرخصی والدین

تبین ها

- ▶ انگیزه و میل به پیشرفت در خلأ رشد نمی کند و تحت تاثیر عوامل مختلفی اعم از محیط خانواده و انتظارات و آرزوهای والدین، مدرسه و امکانات محیط آموزشی، گروه همسالان، سرمایه فرهنگی فرد و ... قرار دارد.
- ▶ زمینه اجتماعی شاید در پذیرش دانشگاه چندان تاثیری نداشته باشد، ولی در نوع دانشگاه و رشته ای که پذیرش می شوند تاثیر بسزایی دارد. در واقع تعیین کننده جاه طلبی ها و آرزوهای افراد نیز هست و نوعی خودطبقه بندی را شکل می دهد که فرد بطور ذهنی محدودیت های ساختاری برای ورود به برخی دانشگاه ها و رشته ها را برای خود قائل است.
- ▶ زمینه های اجتماعی متفاوت مدل های فرهنگی "خود" را شکل می دهد. دو مدل رایج از خود مدل مستقل خود که بر مبنای انگیزه ها، اهداف و ترجیحات مستقل از دیگران عمل می کند و مدل وابسته خود که فرد باید با شرایط و زمینه ها سازگار شود، با دیگران ارتباط داشته باشد و به نیازهای آنها پاسخ دهد (استفنز و همکارانش (۲۰۱۹)).

کلیشه های جنسیتی / طرحواره ها و پیشگویی خود تحقق بخش / نگرش های
قالبی معلمان نسبت به پسرها و دخترها

هویت های جنسیتی

کلیشه های جنسیتی و سقف شیشه ای / آسانسور شیشه ای

رشته های زنانه و مردانه / شغل های زنانه و مردانه

بازار کار دوگانه

با تشکر از توجه شما